

Understanding the Lived Experience of the Journalists' Interpersonal and Social Communication Quality in the Age of Corona

Majid Tavallaei, Ph.D. Candidate in Communication Science, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran. Email: majid.tavallaei60@gmail.com.

Javad Alipoor, Assistant Professor of International Relations, Political Science Department, Faculty of Law and Social Sciences, Tabriz University, Tabriz, Iran, (Corresponding Author).
Email: alipor@tabrizu.ac.ir..

Mehran Samadi, Assistant Professor of the Department of Communication Science, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran. Email: m_samadi@iaut.ac.ir.

Samad Abedini, Assistant Professor of the Department of sociology Science, Khalkhal Branch, Islamic Azad University, Khalkhal, Iran. Email: abedinisamad@gmail.com.

Abstract

The purpose of this article is to study the lived experience of the journalists' interpersonal and social communication quality. Due to the implementation of preventive measures during the outbreak of Corona, the special characteristics of human life affected the individuals' communication in different ways and created novel experiences through new changes in the daily life and human interactions. The journalists with the highest level of human communication were selected as the statistical population. This article uses the interpretive phenomenology and the semi-structured interview method in order to understand the deep meaning of these experiences. The study field of the research includes the journalists in Tehran, and the sample selection continued until the theoretical saturation of the data with 21 journalists. Finally, the open, central and selective coding was done based on analyzing the interviews to identify the related categories and concepts to the role of preventive measures in the journalists' interpersonal and social communications; two categories were counted in interpersonal communications including "challenge in personal and family relationships" and "mental and psychological changes" and three categories were realized in social communications including "challenge in social interactions and distance from society", "challenge in mutual social understanding" and "reduction in social cohesion". The findings indicate that there has been a "reverse turn" in the journalists' interpersonal and social communications compared to the normal condition and has actually generated serious challenges for the journalists in terms of interpersonal and social relations.

Keywords

Corona, Preventive Measures, Interpersonal Relations, Social Relations, Reverse. Turn

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی خبرنگاران در عصر کرونا

مجید تولایی^۱، جواد علی پور^۲، مهران صمدی^۳ و صمد عابدینی^۴

چکیده

هدف این مقاله مطالعه تجربه زیسته کیفیت ارتباطات فردی و اجتماعی خبرنگاران است. ویژگی‌های خاص زیست انسانی به دلیل اعمال اقدامات پیشگیرانه در دوران شیوع کرونا به شیوه‌های مختلف روابط افراد را تحت تأثیر قرار داد و با ایجاد تغییرات جدید در زندگی روزمره و تعاملات انسانی، تجربیات نوینی را به وجود آورد. خبرنگاران با بیشترین سطح ارتباطات انسانی، به عنوان جامعه آماری این پژوهش انتخاب شد. در این پژوهش برای فهم معنای عمیق این تجربیات از رویکرد پدیدارشناسی تفسیری و روش مصاحبه نیمه ساخت یافته استفاده شده است. میدان مطالعه تحقیق شامل خبرنگاران شهر تهران است و انتخاب نمونه تا اشباع نظری داده‌ها ادامه یافت و به ۲۱ نفر رسید. در نهایت، بر اساس تحلیل مصاحبه‌ها، کدگذاری باز، محوری و انتخابی جهت شناسایی مقولات و مفاهیم در رابطه با نقش اقدامات پیشگیرانه در پاندمی کرونا در روابط میان فردی و اجتماعی خبرنگاران انجام شد؛ در روابط میان فردی دو مقوله «چالش در روابط شخصی و خانوادگی» و «تغییرات روحی و روانی» و در روابط اجتماعی سه مقوله «چالش در تعاملات اجتماعی و دوری از جامعه»، «چالش در درک اجتماعی متقابل» و «کاهش انسجام اجتماعی» احصا شد. یافته‌ها حکایت از آن دارد که نوعی «چرخش معکوس» در روابط فردی و اجتماعی خبرنگاران نسبت به شرایط عادی ایجاد شده و عملاً روابط میان فردی و اجتماعی خبرنگاران با چالش‌های جدی مواجه شده است.

واژگان کلیدی

کرونا، اقدامات پیشگیرانه، روابط میان فردی، روابط اجتماعی، چرخش معکوس

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۲۷

۱. دانشجوی دکتری رشته علوم ارتباطات، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. majid.tavallaei60@gmail.com
۲. استادیار روابط بین الملل گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران، (نویسنده مسئول) alipor@tabrizu.ac.ir
۳. استادیار گروه علوم ارتباطات، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. m_samadi@iaut.ac.ir
۴. استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد خلخال، دانشگاه آزاد اسلامی، خلخال، ایران. abedinisamad@gmail.com

مقدمه

اندیشمندان بر این باورند که «انسان موجودی اجتماعی» است و این ماهیت اجتماعی، انسان را به برقراری رابطه و ایجاد ارتباط با دیگران سوق می‌دهد تا با توجه به ساخت روانی، شرایط تربیتی و محیطی به سلسله‌ای از ارتباطات متنوع و متفاوت مبادرت ورزد. به بیان دیگر، زندگی شبیه یک شبکه ارتباطی بسیار گسترده است، لذا ارتباطات دارای اهمیت ویژه‌ای است (الوانی، ۱۳۹۰: ۱۷۴). تقریباً یک اتفاق نظر کلی وجود دارد که ارتباطات در چهار سطح درون فردی، میان فردی، سازمانی و کلان اجتماعی انجام می‌شود (Hargie et al., 1999). هر یک از این سطوح از جایگاه ویژه و موقعیت متفاوتی در تعاملات روزانه برخوردار هستند و از موقعیت‌های مختلف و اختلافات در زمینه‌ای شروع می‌شود که در آن اتفاق می‌افتند. در سطح ارتباطات میان فردی، تمرکز مطالعه بر روابط ارتباطی بین دو شخص محدود و ثابت است (Naumovski & et al., 2017). به عبارت دیگر، ارتباطات میان فردی فرایندی است که به وسیله آن اطلاعات، معانی و احساسات توسط افراد از طریق تبادل پیام‌های کلامی و غیرکلامی به اشتراک گذاشته می‌شود (Keyton at al, 2013). به عبارت دقیق‌تر، ارتباطات میان فردی یک تعامل گزینشی نظامند، منحصر به فرد و روبه پیشرفت است که سازنده شناخت طرفین از یکدیگر و محصول این شناخت است و موجب خلق معانی مشترک در بین آن‌ها می‌شود (Wood, 2002: 57). در نگاهی کلان، ارتباطات مناسب میان اعضای جامعه، در نهایت انسجام و هویت جمعی، همدلی، محبت و تعاون را در جامعه ارتقاء می‌بخشد (وجدانی، ۱۳۹۸: ۱۲۴).

در این میان خبرنگاران به عنوان اصلی‌ترین و مهم‌ترین واسطه انتقال اخبار و اطلاعات از تنش‌های موجود و یا ایجاد شده ارتباطی متأثر هستند که این امر بر روند انتقال و کسب اطلاعات و اخبار تأثیرگذار است. بدون تردید، خبرنگاران هنوز جایگاه خود را در انتخاب و انتشار اخبار حفظ کرده‌اند. از این رو، افراد دارای مهارت‌های گفتاری، شنیداری و بازخوردی بهتر در ایجاد ارتباط اثربخش موفق خواهند شد (نظری و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۵۹). شیوع بیماری ناشی از ویروس کرونا، یک بحران جهانی ایجاد کرد که تأثیر عمیقی بر نحوه درک جهان و زندگی روزمره انسان داشته است. نه تنها میزان ابتلا به ویروس و الگوی انتقال، شهروندان را تهدید می‌کند، اقدامات ایمنی اعمال شده برای مهار شیوع ویروس نیز در خودداری از انجام کارهایی که ذاتاً انسانی هستند، نیاز به کنترل ارتباطات

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی

میان فردی و اجتماعی و رعایت فاصله اجتماعی دارد. در این زمینه، حضور فیزیکی افراد در ارتباط با یکدیگر، تهدیدی است که این شرایط با خود به همراه آورده است. از طرفی به علت ضرورت رعایت فاصله اجتماعی، روابط فردی و اجتماعی افراد در محیط‌های مختلف مثل خانواده، محل کار و جامعه دچار تغییر و تحول می‌شود؛ مثلاً بسیاری از مشاغل به صورت دورکاری در آمد و حضور کارمندان در محیط کار کم شد که دورکاری به حوزه کاری روزنامه‌نگاران هم تسری یافت و بر روابط میان فردی و اجتماعی آن‌ها تأثیر گذاشت. از سوی دیگر، تحقیقات مختلف به‌طور کلی از بروز مشکلات روان‌شناختی و ایجاد استرس و اضطراب در پاندمی کرونا حکایت دارد (رحمانی و رضائیان، ۱۴۰۰؛ شهید و محمدی، ۱۳۹۹؛ صفاری و همکاران، ۱۴۰۰؛ نصیرزاده و همکاران، ۱۳۹۹؛ ATUC, 2020 و Backhol and Idâsa, 2022) که علاوه بر ایجاد مشکلات جسمی نظیر کاهش سیستم ایمنی بدن و شدت بیماری، مشکلات روانی به همراه دارد. این مقوله در خصوص نحوه عملکرد خبرنگاران بیشتر نمایان می‌شود که در شرایط عادی با استرس و اضطراب کاری مواجه هستند. لذا با توجه به این موارد مهم، پژوهش حاضر تلاش می‌کند تا رابطه اقدامات پیشگیرانه در پاندمی کرونا با کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی خبرنگاران شهر تهران را بررسی و آسیب‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی متأثر از شیوع ویروس کرونا و بررسی تأثیر دورکاری و فاصله‌گذاری اجتماعی بر بازده کاری روزنامه‌نگاران را شناسایی کند.

سؤال اصلی پژوهش این است که اقدامات پیشگیرانه در دوران شیوع ویروس کرونا چه تأثیری بر ارتباطات میان فردی و اجتماعی خبرنگاران شهر تهران در طول دوران همه‌گیری این ویروس داشته است؟ روابط خانوادگی و اجتماعی و سطوح تأثیر آن‌ها دستخوش چه تغییراتی شده است و اینکه این تغییرات در سطح روابط میان فردی و اجتماعی چه تأثیری بر عملکرد خبرنگاران و حرفه آن‌ها گذاشته است؟ چراکه دورکاری به عنوان یکی از تبعات گسترش این ویروس، موجب حضور بیشتر افراد خانواده کنار یکدیگر شد. حضوری که در کنار محسّنات آن به دلیل انتقال استرس محیط کار به منزل، تبعات منفی زیادی را به دنبال داشت. لازم به تأکید است که حتی با فرض بعید، اگر در آینده ویروس جدیدی هم بشر و زیست انسانی را تهدید نکند، ویروس کووید ۱۹ موجب شد تا به شناخت بیشتری از وجوه شخصیت انسانی و روابط آن برسیم که ثبت این موضوع در قالب پژوهش و مستندسازی آن‌ها می‌تواند برای پژوهش‌های آتی در حوزه ارتباطات فردی و اجتماعی و دانشجویان رشته‌های ارتباطات اجتماعی، روانشناسی، جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی پله‌ای برای مراحل بالاتر باشد.

چارچوب مفهومی

این پژوهش از منظر پدیدارشناسی تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی یک قشر مشخص را در پاندمی کرونا بررسی می‌کند. لذا برای مطالعه رابطه اقدامات پیشگیرانه پاندمی کرونا با کیفیت ارتباطات فردی و اجتماعی از دیدگاه نظریه‌پردازان ارتباطات اجتماعی استفاده می‌کند. نظریه تعامل‌گرایی نمادین، ارتباط را محصول معانی خلاقانه و روابط متقابل مشترک می‌داند. بر اساس این نظریه، نظریه‌پرداز ساخت اجتماعی برای تعقیب معرفت‌شناسی واقع‌گرایانه همراه با تمایزاتی مانند جوهر حادثه به‌خوبی عمل می‌کند و ذهن را قادر می‌سازد تا چگونگی شناخت امکان تغییر و اقتضا را بفهمد. باین‌حال، به‌رغم تغییرات تصادفی، یک انسان باهوش، قادر به گفتار نمادین، دستوری، قابل انتخاب و دارای مسئولیت اخلاقی است (Hancock, 2013: 252).

به اعتقاد لئوناردو سانتوس^۱ (۲۰۱۵) نظریه ساخت اجتماعی مجموعه‌ای از آثار است که به تجربه انسان از واقعیت تحت تأثیر مؤلفه‌های اجتماعی و فرهنگی معتقد است. یکی از اصل اساسی این نظریه این است که «واقعیت‌هایی» مانند جنسیت به‌عنوان ایستا، «طبیعی» و از نظر «اخلاقی درست تجربه می‌شوند، اما باین‌وجود، در طول زمان و بین فرهنگ‌ها تغییراتی پیدا می‌کنند» (Santos, 2015: 1). باید تأکید کرد که تأثیرات نظریه ساخت اجتماعی بسیار زیاد بوده که توانسته است یک گفتمان میان‌رشته‌ای تشکیل دهد. بر این اساس، یکی از عوامل مهم در تفکر ساخت‌گرای اجتماعی، رویکرد خرد جامعه‌شناختی کنش متقابل نمادین است (Burr, 2015: 222). بر این اساس، می‌توان استدلال کرد که پاندمی کرونا به دلیل تغییرات صورت گرفته در نوع ارتباطات و تعاملات انسانی میان اعضای خانواده و همکاران سازمانی، تأثیرات جدی بر ساخت اجتماعی داشته است و این مقاله درصدد بررسی این مسئله در ارتباط با خبرنگاران شهر تهران است. مطابق این نظریه، هرگونه برخورد با اشیا و انسان‌ها و قرار گرفتن در جریان یک رویداد، معانی گوناگونی را به ذهن متبادر می‌کند و فرد با استفاده از این معانی به ارتباط با دیگران دست می‌زند. به‌عنوان مثال، بی‌توجهی یک فرد در ارتباط، احساس ناخوشایند پایدار در فرد مقابل ایجاد می‌کند که در روابط بعدی بروز می‌کند، حتی اگر فرد موردنظر به دلایلی چون اختلاف خانوادگی یا عدم موفقیت کاری در نخستین ارتباط به ما بی‌توجهی کند. همچنین، این نظریه تصویر هر فرد از خودش را نیز شامل می‌شود. روابط انسان با خود و با دیگران

1. Leonardo Santos

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی

آینه‌ای است از نمادی که فرد از خود، در ذهن خویش دارد. به بیان دیگر، تعامل نمادین بدین معنی است که اولاً، زندگی اجتماعی مستلزم ارتباطات تا حد زیادی نمادین است. ثانیاً، در این ارتباط یا کنش متقابل، عمل یک فرد رفتار فرد دیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهد و واکنش فرد دوم به نوبه خود، بر طرز رفتار فرد اول اثر می‌گذارد. انسان از طریق چنین تعاملی جامعه‌پذیر شده و هویت و اعمال خویش را سازماندهی می‌کند. اینکه فرد کیست و خود را چگونه می‌پندارد، به نحوه روابط او با دیگران بستگی دارد. لذا، می‌توان هویت شخص را به گروه‌هایی نسبت داد که عضو آن‌هاست یا دوست دارد که عضو آن‌ها باشد (رستمی تبریزی و محتشمی، ۱۳۹۲: ۶۶). بنابراین، اساسی‌ترین دیدگاه در رویکرد مذکور آن است که واکنش دیگران نسبت به ظاهر، رفتار، اهداف و شخصیت فرد، نقش مهمی در شکل‌گیری و تغییر هویت و اعمال وی دارد و در کنار برداشت ذهنی خود شخص از این ارزیابی، می‌تواند هویتی مثبت و رفتارهایی شایسته یا خودانگاری منفی و اعمالی ناشایست را در او بیافریند (تنهایی، ۱۳۸۳: ۴۱۰).

باین‌حال، آنچه در این تحقیق بیشتر حائز اهمیت است، افزایش ارتباطات فردی در درون خانواده به دلیل تعطیلی کار یا دورکاری در دوران پاندمی کرونا است که طبق این نظریه‌ها باید موجب ارتقا برخی مؤلفه‌ها و معیارها در روابط فردی و اجتماعی شود. در حالی که نتیجه تحقیق چیز دیگری است. لذا برای تبیین بهتر مسئله از نظریه دیگر یعنی تعامل اجتماعی بهره می‌گیریم.

اروینگ گافمن^۱ در چارچوب نظریه تعامل اجتماعی با محوریت مفهوم مدیریت برداشت، بر تعامل رودررو تأکید می‌کند. او استدلال می‌کند که همه موقعیت‌های اجتماعی شامل تلاش دو یا چند نفر برای متقاعد کردن دیگران از تعاریف طرف مقابل در خصوص موقعیت موجود است. تعریف گافمن از خود نیز متفاوت از سایر اندیشمندان است و به «خود» در معنای سنتی اعتقاد ندارد. «او فکر نمی‌کند که ما می‌توانیم درباره خود افراد انتزاعی از موقعیت‌های اجتماعی آن‌ها بحث کنیم و استدلال می‌کند که خود موجودی نیست که به نوعی مقدم بر اجرای آن باشد، بلکه این است که در همان فرآیند اجرا پدید می‌آید» (Persson, 2021: 5). گافمن تعامل اجتماعی معمول در زندگی روزمره را به عنوان یک آیین تعامل اجتماعی مبتنی بر احترام به فرد به عنوان یک شی تقریباً مقدس تفسیر می‌کند. بر این اساس «افراد به یکدیگر کمک می‌کنند تا نوعی تعادل و ثبات را در تعاملات اجتماعی خود حفظ کنند و در نتیجه به

1. Erving Goffman

شکلی ناخواسته به حفظ نظم تعامل کمک کنند» (Persson, 2021: 10). طبق نظر گافمن، جامعه موجودیتی عینی و مستقل از عوامل اجتماعی ندارد، بلکه به دست همین عوامل و از طریق تعامل ساخته و حفظ می‌شود. لذا به اعتقاد وی ایفای هرگونه نقش اجتماعی به معنای واقعی کلمه، یک اجرا است. یعنی یک نمایش‌گرزینی - رفتاری که نمی‌تواند به‌طور پیوسته ادامه یابد و باید تا حدودی، به‌صورت آگاهانه یا ناآگاهانه، برنامه‌ریزی و فراگرفته شود. درست مانند یک نمایش، صحنه باید به شکل مناسبی آماده شود، بازیگران باید به دقت بازی شان را کنترل کنند و ایفای نقش در یک نمایش، باید جدا از نقش‌های سایر نمایش‌ها باشد.

این مقاله در چارچوب این نظریات این موضوع را موشکافی می‌کند که بحران پاندمی کرونا چگونه روابط فردی و اجتماعی خبرنگاران را متحول کرده است. در این زمینه، با توجه به سه نظریه مذکور می‌توان بررسی کرد که بحران کرونا چه مفاهیم و معانی جدیدی را در روابط اجتماعی پدید آورده است. همچنین، بر اساس نظریه تعامل اجتماعی، تغییر نقش افراد در عرصه اجتماعی در دوران کرونا و اساساً تأثیر اقدامات پیشگیرانه در دوران پاندمی کرونا بر نقش‌های افراد در سطح جامعه بررسی می‌شود.

پیشینه پژوهش

در خصوص تأثیر اقدامات پیشگیرانه در زمان پاندمی کرونا بر روابط میان فردی و اجتماعی به‌طور کلی تحقیقاتی صورت گرفته است. عبدالله رحمانی و محسن رضائیان (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیرات احتمالی عالم‌گیری کووید - ۱۹ بر رفتار خودکشی در سراسر جهان: یک مطالعه مروری ساختارمند»، از میان ۱۵۶۰ مقاله با بررسی ۵۳ مقاله به این نتیجه رسیدند که علاوه بر مشکلات جسمی، فاصله‌گذاری اجتماعی، جداسازی، قرنطینه و اجرای محدودیت‌ها جهت کاهش موارد این بیماری، زمینه‌ساز اختلالات روان‌شناختی از جمله خودکشی و مشکلات اقتصادی و اختلال در تعاملات اجتماعی است.

همچنین، علی صفاری و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی تحت عنوان «تأثیر شیوع بیماری کووید ۱۹ و فاصله‌گذاری اجتماعی بر نرخ جرایم (مطالعه موردی: استان تهران)» نشان دادند که شیوع بیماری کووید ۱۹ و دستور بهداشتی فاصله‌گذاری اجتماعی، الگوهای فعالیت روزمره را تغییر داده و باعث تغییر در نرخ جرایم شده‌اند که در نتیجه آن آگاهی در مورد افزایش خطر انواع خشونت‌های خانگی، به‌ویژه

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی

کودک‌آزاری، لزوم تقویت آموزش چگونگی پاسخگویی مؤثرتر و ایمن اورژانس اجتماعی به درخواست‌های خشونت خانگی، راه‌اندازی خدمات کمک اجتماعی برخط و تولید برنامه‌های تلویزیونی شاد ضرورت پیدا کرده است.

در همین راستا، شیما شهیاد و محمدتقی محمدی (۱۳۹۹) نیز در پژوهشی با عنوان «آثار روان‌شناختی گسترش بیماری کووید ۱۹ بر وضعیت سلامت روان افراد جامعه» بیان کرده‌اند که به علت در خانه ماندن افراد به علت محدودیت‌های ناشی از کرونا، اختلالات روانی و میزان استرس به میزان زیادی افزایش یافته است. نتایج تحقیق سی فان^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در چین نیز حکایت از افزایش افسردگی زنان باردار در خلال پاندمی کرونا دارد. همچنین عبدالعظیم کریمی (۱۳۹۹) در کتاب «همزیستی با کرونا»، یکی از پیامدهای گریزناپذیر ویروس کرونا را مشکلات روان‌شناختی و ایجاد استرس و اضطراب ذکر می‌کند. علاوه بر اینها، آندریو کازرو-ریپولس^۲ (۲۰۲۱) تضعیف مدل‌های کسب‌وکار به دلیل کاهش درآمدهای تبلیغاتی، وخامت شرایط کاری خبرنگاران، تقویت مکانیسم‌های کنترل سیاسی بر رسانه‌ها و افزایش اطلاعات نادرست را از عمده‌ترین آثار منفی کرونا بر روزنامه‌نگاران عنوان می‌کند که زندگی فردی و اجتماعی آنان را نیز تحت تأثیر قرار داده است.

به‌طور اختصاصی در مورد تأثیر کرونا و اقدامات پیشگیرانه بر خبرنگاران در عصر کرونا تحقیقات محدودی صورت گرفته است. یکی از آن‌ها، گزارش کنفدراسیون اتحادیه‌های کارگری عرب^۳ (۲۰۲۰) در خصوص «تأثیر پاندمی کرونا بر روزنامه‌نگاران و بخش رسانه در جهان عرب و خاورمیانه» است که ضمن تأکید بر تأثیر شدید این پاندمی بر مطبوعات، رسانه‌های خصوصی و حقوق اجتماعی و حرفه‌ای فعالان رسانه‌ای اشاره می‌کند که بخش رسانه‌های چاپی بیشترین آسیب را دیده‌اند و از هر چهار روزنامه‌نگار شرکت‌کننده در این تحقیق، سه نفر در عرصه اجتماعی با محدودیت در کار توسط ارگان‌های رسمی، اختلال در هرگونه تحرک اجتماعی و ارباب از همه‌گیری کووید ۱۹ مواجه بوده‌اند. همچنین، بر اساس این گزارش بیش از نیمی از خبرنگاران از استرس و اضطراب رنج برده‌اند و به دلیل مشکلات موجود، یک سوم شغل خود را تغییر داده‌اند و سطح آزادی مطبوعات نیز کاهش یافته است.

1. Si Fan
2. Andreu Casero-Ripollés
3. Arab Trade Union Confederation (ATUC)

علاوه بر این، نتایج تحقیق میلدرد پررو^۱ و گریگوری پررو^۲ (۲۰۲۱) با عنوان «روزنامه‌نگاری کووید ۱۹: بوم‌شناسی ارتباطی گزارش همه‌گیری»، حکایت از این دارد که روزنامه‌نگاران در محیطی که در آن کار می‌کنند، تأثیر متقابل وجود دارد، یعنی هم بر محیط تأثیر می‌گذارند و هم از آن تأثیر می‌پذیرند، فعالیت در دوران همه‌گیری دشوار را دشوار ارزیابی کرده و به دنبال کاهش نیروهای چالشی بودند، زیرا آن‌ها به دنبال معکوس کردن جریان اطلاعات نادرست بودند. درنهایت، کلاس بکهلم^۳ و تروند ایداس^۴ (۲۰۲۰) در مقاله‌ای به عنوان «روزنامه‌نگاران و ویروس کرونا: تأثیر تغییرات در محیط کار بر سلامت روانی در پاندمی»، چگونگی تأثیر پاندمی بر سلامت روانی روزنامه‌نگاران در فنلاند و نروژ را بررسی کرده‌اند که بین ۷۴ تا ۷۷ درصد از روزنامه‌نگاران تا حدی نوعی پریشانی را تجربه کرده‌اند و ۲۸ تا ۴۷ درصد نیز مشکلات شدید پریشانی داشتند. احساس انزوا، اضطراب یا فرسودگی از نمونه‌های پریشانی بوده و به‌طور قابل توجهی در بین زنان روزنامه‌نگار شایع‌تر بود.

روش پژوهش

این پژوهش بر مبنای روش پدیدارشناسی صورت گرفته است. پدیدارشناسی به‌مثابه یک فلسفه، راهنمایی نظری به محققان برای درک پدیده‌ها در سطح واقعیت ذهنی ارائه می‌کند. هم از منظر فلسفی و هم از منظر روش‌شناختی، پدیدارشناسی تا حد زیادی تحت تأثیر مکتب فکری ونکوور است که اساساً در پدیدارشناسی توصیفی هوسرل، پدیدارشناسی تفسیری یا هرمنوتیکی ساخت‌گرای ریشه دارد. در واقع، به این دلیل از این روش استفاده شد که می‌تواند ماهیت موضوع تحقیق را تبیین کند، چراکه به اعتقاد جان کرسول^۵ در حالی که یک مطالعه روایتی، زندگی یک فرد را به‌تنهایی گزارش می‌کند، یک مطالعه پدیدارشناختی معانی مربوط به چندین نفر را از تجربه‌زیسته‌شان از یک مفهوم یا یک پدیده را توصیف می‌نماید. به‌بیان‌دیگر، چون روش تحقیق پدیدارشناسی برای به تصویر کشیدن تجربه‌زیسته شرکت‌کنندگان و ماهیت پدیده مورد مطالعه استفاده می‌شود (Bar-row, 2017: 156)، محقق می‌تواند از مصاحبه، مشاهده و بحث به عنوان راهبردهای جمع‌آوری داده‌ها در یک تحقیق استفاده کند (Qutoshi, 2018: 216). نکته قابل توجه

1. Mildred Perreault
2. Gregory Perreault
3. Klas Backholm
4. Trond Idås
5. John Creswell

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی

در این روش تحقیق تأکید بر این نکته است که نباید قبل از اینکه پدیده‌ها از درون درک شوند، تبیین‌ها تحملیل شوند.

در انجام این تحقیق نیز چون هدف شناسایی تغییرات ایجادشده به دلیل اقدامات پیشگیرانه ناشی از شیوع ویروس کرونا و شرایط حاصل از آن در رفتار و ارتباطات میان فردی و اجتماعی خبرنگاران شهر تهران است، از این رو بهترین روش، پدیدارشناسی است، به این معنی که این تحقیق به دنبال جوهر و دلیل اصلی آن چیزی است که وقوع یافته و یا به بیان دیگر ماهیت آنچه واقع شده است. در این تحقیق بر اساس اهداف و سؤالات اصلی و فرعی تعریف شده، سؤالات مصاحبه بر اساس مبانی تئوریک تحقیق، مشخص و در این زمینه با ۲۱ نفر از خبرنگاران شهر تهران بر اساس داده‌های جدول شماره ۱ مصاحبه باز به عمل آمد.

جدول ۱. مشخصات عمومی مصاحبه‌شوندگان

تعداد		جنسیت	سن	ویژگی جمعیتی
۲۱	۱۴	۸ مرد	۳۵ - ۴۰	محدوده سنی
		۶ زن		
	۷	۶ مرد	۴۰ - ۴۵	
		۱ زن		
۲۱	۱۱	۶ مرد	کارشناسی	تحصیلات
		۵ زن		
	۱۰	۸ مرد	تحصیلات تکمیلی	
		۲ زن		
۲۱	۴	۱ مرد	مجرد	وضعیت تأهل
		۳ زن		
	۱۷	۱۳ مرد	متاهل	
		۴ زن		

در جدول شماره ۲ نیز سمت و جایگاه سازمانی افراد مورد مصاحبه قابل مشاهده است. بر این اساس ۱۲ تن از این افراد خبرنگار در حوزه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و ... هستند. همچنین در بین مصاحبه‌شوندگان ۷ نفر دبیر و سردبیر و ۲ نفر نیز دارای سمت مدیرمسئولی هستند.

جدول ۲. سمت و جایگاه سازمانی مصاحبه‌شوندگان

ردیف	سمت و جایگاه	رسانه
۱	خبرنگار	سیاسی روزنامه همشهری، فرهنگی روزنامه شرق، سیاسی روزنامه شرق، بین‌الملل اعتماد آنلاین، بین‌الملل روزنامه اعتماد، سیاسی روزنامه جام جم، فرهنگی خبرگزاری شهر، اجتماعی ماهنامه ۴۲، سیاسی خبرگزاری خبر آنلاین، اقتصادی سایت خبری فراز، سیاسی سایت خبری جهان نیوز، فرهنگی روزنامه همشهری
۲	دبیر سرویس و سردبیر	اعتماد آنلاین، اجتماعی خبرگزاری فارس، خبرگزاری آنا، روزنامه شرق، خبرگزاری تقریب، سایت خبری نامه نیوز، روزنامه پرسپولیس
۳	مدیرمسئول	خبر آنلاین، سایت خبری افکارنیوز

این مصاحبه‌ها تا جایی ادامه یافت که اشباع نظری حاصل شد. خبرنگاران حاضر در این تحقیق، به صورت هدفمند و از رسانه‌های ملی و محلی فعال در سطح شهر تهران و بر اساس شناخت قبلی انتخاب شدند. محورهای مورد مصاحبه در خصوص تأثیرات پاندمی کرونا بر کیفیت روابط فردی و اجتماعی این افراد در حوزه خانواده، دوستان، آشنایان و همکاران بوده است. مصاحبه با این افراد پس از پیاده‌سازی و کدگذاری اولیه به چند صاحب‌نظر ارائه شد تا کیفیت کدگذاری مورد تأیید قرار گیرد.

یافته‌های پژوهش

با توجه به متن مصاحبه‌ها می‌توان استنباط نمود که اقدامات پیشگیرانه در دوران پاندمی کرونا اثرات نامطلوبی بر روی روابط فردی و اجتماعی خبرنگاران و اهالی رسانه داشته و در واقع نوعی چرخش معکوس در ارزش‌های جاری این نوع ارتباطات ایجاد کرده است. بدین معنی که هر آنچه به عنوان نموده‌های مطلوب در روابط فردی و اجتماعی در میان خبرنگاران و اهالی رسانه وجود دارد، در دوران پاندمی کرونا، روند معکوس یافته و به نوعی به ضد ارزش تبدیل شده است. این مسئله در روابط فردی تأثیرات عمیق‌تری بر جای گذاشته و اکثر مصاحبه‌شوندگان بر این فرضیه صحه می‌گذارند. بر اساس تحلیل داده‌های کیفی حاصل از متن مصاحبه‌ها، پنج مقوله به

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی

ترتیب؛ ۱. چالش در روابط شخصی و خانوادگی، ۲. تغییرات روحی و روانی، ۳. چالش در تعاملات اجتماعی و دوری از جامعه، ۴. چالش در درک اجتماعی متقابل و ۵. کاهش انسجام اجتماعی استخراج شد.

شرایط ایجادشده بر اثر اتخاذ اقدامات پیشگیرانه در پاندمی کرونا ضمن تأثیرگذاری بر روابط فردی و اجتماعی خبرنگاران و اصحاب رسانه، تمامی این موارد را به دنبال داشته است. به این معنی که کرونا این شرایط را در هر دو نوع روابط فردی و اجتماعی پدید آورده و به نوعی در جریان عادی و مثبت این روابط اختلال ایجاد کرده است. این اختلال بر اساس نظریه تعامل اجتماعی قابل تحلیل است؛ چراکه عملاً با ایجاد محدودیت‌های لازم، تعامل فردی و درنهایت تعاملات اجتماعی افراد دچار چالش شده است. در ادامه با توجه به محورها و مضامین اصلی که در بخش نظری بدان پرداخته شد و نیز سؤال‌های تحقیق، به دنبال ارائه‌ی شرحی از زمینه‌ها و عواملی خواهیم بود که به‌طور مشخص توصیف‌کننده‌ی تأثیرات پاندمی کرونا بر روابط فردی و اجتماعی خبرنگاران و اصحاب رسانه است.

روابط فردی و میان فردی

آنچه از کدگذاری مصاحبه حاصل شد، حکایت از این دارد که اقدامات پیشگیرانه در پاندمی کرونا در دو مقوله روابط شخصی و خانوادگی و روحی و روانی، تأثیرات نامطلوبی بر جای گذاشته است. بر اساس داده‌های جدول شماره ۳، در دوران پاندمی کرونا روابط فردی در مقوله چالش در روابط شخصی و خانوادگی به دلیل کاهش روابط دوستانه، افزایش مشکلات خانوادگی و روابط میان زوجین، باز شدن زخم‌های کهنه در منازل و روابط خانوادگی، افزایش طلاق، کاهش ارتباطات خانوادگی، ایجاد اختلال در روابط با فرزندان، ایجاد فاصله در روابط میان زوجین و روابط عاشقانه، از بین رفتن انسجام خانوادگی، پرخاشگرتر شدن خبرنگاران، از بین رفتن تاب‌آوری، ایجاد احساس بی‌هویتی، ایجاد تداخل در محیط کار و خانه، بروز اختلالات شخصیتی، کاهش نقش زبان بدن و ارتباطات غیرکلامی در روند کسب اخبار و احساس انزوا، تنهایی، اضطراب و نگرانی تأثیر داشته است. بر این اساس، عملاً تمامی مسائل مطرح شده در حوزه روابط فردی خبرنگاران در این دوران دچار چالش شده است. این مسئله چه در بعد شخصی و چه در بعد خانوادگی نمودهای جدی داشته است.

جدول ۳. کدهای مستخرج از مصاحبه‌ها در حوزه روابط فردی و میان فردی

کدگذاری انتخابی (مفهوم)	کدگذاری محوری (مقوله)	کدگذاری باز
چرخش معکوس در روابط فردی	چالش در روابط شخصی و خانوادگی	کاهش روابط دوستانه
		افزایش مشکلات خانوادگی و روابط میان زوجین
		باز شدن زخم‌های کهنه در منازل و روابط خانوادگی
		افزایش طلاق
		کاهش ارتباطات خانوادگی
		ایجاد اختلال در روابط با فرزندان
		ایجاد فاصله در روابط میان زوجین و روابط عاشقانه
		از بین رفتن انسجام خانوادگی
	تغییرات روحی و روانی	پرخاشگری‌تر شدن خبرنگاران
		از بین رفتن تاب‌آوری
		ایجاد احساس بی‌هویتی
		ایجاد تداخل در محیط کار و خانه
		بروز اختلالات شخصیتی
		کاهش نقش زبان بدن و ارتباطات غیرکلامی در روند کسب اخبار
احساس انزوا، تنهایی، اضطراب و نگرانی		

تأکید بر احساس اضطراب جز مباحث مطرح شده از سوی مصاحبه‌شوندگان است. در این زمینه یکی از مصاحبه‌شوندگان اظهار می‌دارد: «با دور شدن از فضای تحریریه و کمتر حرف زدن با دوستان، من عملاً احساس اضطراب می‌کردم و حس می‌کردم که پرخاشگری‌تر شدم». ضمن اینکه در کنار این مسئله از کاهش تاب‌آوری نیز سخن به میان آمده است. یکی دیگر از مصاحبه‌شونده‌ها با تأکید بر کاهش تاب‌آوری در مقابل

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی

مشکلات اظهار می‌دارد: «مقاومت و تاب‌آوری من در مقابل مشکلات بعد از کرونا کمتر شد و این را بیشتر به خاطر کمتر شدن ارتباطاتم می‌دانم».

در همین راستا، مصاحبه‌شونده دیگری نیز بحث مشکلات زناشویی و خانوادگی را پیش می‌کشد و اظهار می‌دارد که «در شرایط دورکاری چون زمان بیشتری را در خانه بودم تعارضاتم با همسرم بیشتر شد. مباحث حاشیه‌ای وارد متن زندگی‌ام شد و زخم‌های کهنه زندگی‌مان باز شد». این مسئله در مورد بسیاری از مصاحبه‌شوندگان که دارای روابط مطلوب زناشویی و خانوادگی در دوران قبل از کرونا نبودند، به کرات بیان شد. در واقع پاندمی کرونا این مشکل اساسی را بیشتر از گذشته نمایان کرد. حتی خبرنگار دیگری نیز پا را فراتر می‌نهد و گسترش مشکلات خانوادگی نه در عرصه زناشویی، بلکه در تمامی روابط خانوادگی با بستگان درجه یک و دو را نیز در دوران کرونا مطرح می‌نماید که «کرونا باعث کاهش رفت‌وآمدها شد. ارتباطات خانوادگی و اجتماعی افراد را در طوفان‌ها حفظ می‌کند و مثل چسب آن‌ها را نگه می‌دارد، اما با کاهش رفت‌وآمدها و دیدوبازدیدهای عید، این چسب اجتماعی از بین رفت و احساس بی‌هویتی بخصوص بین جوان‌ترها بیشتر شد و سرگردانی شدت گرفت». علاوه بر اینها، انزوا در دوران پاندمی کرونا نیز مورد توجه و شکایت مصاحبه‌شوندگان بوده است. یکی از مصاحبه‌شونده‌ها بر این نکته که انزوا بسیار دچار آسیب روحی برای وی شده است، می‌گوید: «من چون آدم برون‌گرایی هستم، خانه‌نشینی باعث شد به شدت احساس افسردگی کنم و گاهی روزها بیخود و بی‌جهت گریه می‌کردم».

با توجه به این شواهد نتیجه می‌گیریم که پاندمی کرونا بر روابط میان فردی و خانوادگی تأثیرات نامطلوبی داشته است. در این دوران نه تنها خبرنگاران با خود و درون‌شان دچار چالش شدند، بلکه در عرصه روابط خانوادگی نیز با مسائل و مشکلات جدیدی مواجه شدند. گو اینکه حضور در محل کار آبی بر آتش اختلافات و دردهای پنهانشان بوده که در این دوران به دلیل تعطیلی محل کار و دورکار شدن رسانه‌ها خود را نمایان کرده است. در واقع، این نتیجه به‌نوعی مؤید تحلیل نعمت‌الله فاضلی (۱۳۹۹) در کتاب «فرهنگ و جامعه؛ جستارهای انسان‌شناختی درباره مصیبت‌های جمعی در ایران» است که اظهار می‌دارد: «با ظهور تحولات ساختاری تجدد و نوسازی، به تدریج از عملکرد و کارکردهای خانه ایرانی کاسته شده است. در این موقعیت کرونایی و الزام به خانه‌نشینی شاید موقعیت مسئله‌مند خانه ایرانی بیش از هر زمان دیگری خود را آشکار خواهد کرد». همچنین، نتایج این پژوهش با یافته‌های شیما شهیاد و محمدتقی

محمدی (۱۳۹۹) با عنوان «آثار روان‌شناختی گسترش بیماری کووید ۱۹ بر وضعیت سلامت روان افراد جامعه» منطبق است که بیان می‌کند که به علت در خانه ماندن افراد به علت محدودیت‌های ناشی از کرونا، اختلالات روانی و میزان استرس به میزان زیادی افزایش یافته است.

از تمامی این نتایج و مصاحبه‌ها می‌توان این‌گونه استنباط کرد که کرونا و تبعات ناشی از آن به‌نوعی به چرخش معکوس در عرصه ارتباط فردی منجر شده است و به عبارتی باعث معکوس شدن مؤلفه‌های شرایط مطلوب یک ارتباط فردی معقول و استاندارد شده است.

روابط اجتماعی

با استناد به متن مصاحبه‌ها و بعد از تحلیل و بررسی مصاحبه‌های انجام‌یافته، سه مقوله: چالش در تعاملات اجتماعی و دوری از جامعه، چالش در درک اجتماعی متقابل و کاهش انسجام اجتماعی از تأثیرات اقدامات پیشگیرانه در پاندمی کرونا بر روابط اجتماعی خبرنگاران بوده است که در ادامه هر یک از این شرایط و زمینه‌های ایجادکننده رفتار تفسیر و شرح داده شده است.

چالش در تعاملات اجتماعی و دوری از جامعه: یکی از مقولات حاصل شده از متن مصاحبه ناظر بر ایجاد چالش در تعاملات اجتماعی و دوری از جامعه است که از عوامل مختلفی ناشی شده است. این عوامل عبارت‌اند از: عدم حضور طولانی مدت در محیط کار و زندگی اجتماعی، کاهش بار روانی طرح مشکلات متعدد غیر کاری در محیط کار، کاهش روابط دوستانه، از بین رفتن تعامل دوسویه، از بین رفتن دغدغه‌ها و ایده‌های جمعی، احساس انزوا، تنهایی، اضطراب و نگرانی، کاهش دل‌بستگی و همبستگی با کار و همکاران، دور شدن از صحنه جامعه و اتفاقات آن، عدم شکل‌گیری دوستی‌های جدید در محیط کاری، کاهش انسجام گروهی، ایجاد سوگ بزرگ بدون سوگواری جمعی، کاهش گفت‌وگو و تعامل میان اعضای تحریریه، کاهش هم‌افزایی اعضای هیئت تحریریه، عدم امکان طرح مشکلات به‌صورت جمعی، کاهش مفاهمه، عدم مولد بودن، افزایش هزینه‌های جاری زندگی، افزایش تنش‌ها در محیط کار، فراهم شدن رضایت افراد اجتماع گریز، ایجاد احساس بی‌هویتی و از بین رفتن انسجام اجتماعی که در جدول شماره ۴ قابل مشاهده است.

فصلنامه علمی-پژوهشی
مطالعات فرهنگی ارتباطات

شماره شصت و نهم
سال بیست و پنجم
تابستان ۱۴۰۳

۲۴۰

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی

جدول ۴. کدهای مستخرج از مصاحبه‌ها در حوزه روابط اجتماعی

کدگذاری انتخابی (مفهوم)	کدگذاری محوری (مقوله)	کدگذاری باز
چرخش معکوس در تعاملات اجتماعی	چالش در تعاملات اجتماعی و دوری از جامعه	عدم حضور طولانی مدت در محیط کار و ایجاد زندگی اجتماعی
		کاهش بار روانی طرح مشکلات متعدد غیر کاری در محیط کار
		کاهش روابط دوستانه
		از بین رفتن تعامل دوسویه
		از بین رفتن دغدغه‌ها و ایده‌های جمعی
		احساس انزوا، تنهایی، اضطراب و نگرانی
		کاهش دل‌بستگی و همبستگی با کار و همکاران
		دور شدن از صحنه جامعه و اتفاقات آن
		عدم شکل‌گیری دوستی‌های جدید در محیط کاری
	چالش در درک اجتماعی متقابل	کاهش انسجام گروهی
		ایجاد سوگ بزرگ بدون سوگواری جمعی
		کاهش گفت‌وگو و تعامل میان اعضای تحریریه
		کاهش هم‌افزایی اعضای هیئت تحریریه
		عدم امکان طرح مشکلات به‌صورت جمعی
		کاهش مفاهمه
	کاهش انسجام اجتماعی	عدم مولد بودن
		افزایش هزینه‌های جاری زندگی
		افزایش تنش‌ها در محیط کار
		فراهم شدن رضایت افراد اجتماع‌گریز
		ایجاد احساس بی‌هویتی
		از بین رفتن انسجام اجتماعی

چالش در تعاملات اجتماعی و دوری از جامعه: در این زمینه یکی از مصاحبه‌شوندگان با تأکید بر اینکه تحریریه محل زندگی دوم ماست و در آن روابط دوستانه، الفت و رفاقت وجود دارد، اظهار می‌دارد که «بچه‌ها در کنار کار، با هم گپ می‌زنند و چای می‌خورند و سیگار می‌کشند و در این میان از مشکلات هم با خبر می‌شوند و حداقل

بار روانی مشکلات کمتر می‌شود، اما با دورکاری در دوران کرونا این محل زندگی دوم از بین رفت و من احساس می‌کردم فشار روانی زیادی را تحمل می‌کنم». این مسئله نشان‌دهنده نقش و تأثیرگذاری محیط اجتماعی در وضعیت کلی روانی افراد است. این عدم حضور در عرصه اجتماعی موجب نوعی پرخاشگری شده است. یکی از مصاحبه‌شونده‌ها با تأکید بر این مسئله، اظهار می‌دارد که «خبرنگارها وقتی بعد از کرونا سرکار بازگشتند عملاً احساس می‌کردم نسبت به قبل پرخاشگرتر شده بودند و نسبت به صدای مصاحبه افراد یا تلویزیون تحریریه یا بحث بسیار کم‌طاقت شدند».

چالش در درک اجتماعی متقابل: در این مقوله عوامل زیر از مصاحبه‌ها حاصل شد که نشان می‌دهد عملاً درک اجتماعی متقابل با چالش اساسی و مشکلات جدی مواجه شده است: کاهش انسجام گروهی، ایجاد سوگ بزرگ بدون سوگواری جمعی، کاهش گفت‌وگو و تعامل میان اعضای تحریریه، کاهش هم‌افزایی اعضای هیئت تحریریه، عدم امکان طرح مشکلات به‌صورت جمعی و کاهش مفاهمه. در این راستا، یکی از مصاحبه‌شونده‌ها با تأکید بر کاهش روابط اجتماعی این دوران در مفاهمه میان خبرنگاران اظهار می‌دارد که «در تحریریه آن‌قدر با هم بحث می‌کردیم تا در اکثر مواقع اقناع صورت می‌گرفت، اما با دورکار شدن و انتقال بحث‌ها به گروه‌های مجازی امکان مباحثه نبود و در چت کردن باید صبر می‌کردیم، طرف حرف بزند تا جواب بدهیم و عملاً به خاطر طولانی شدن، یکی کوتاه می‌آمد و این یعنی مفاهمه‌مان از بین رفت». این مسئله نشان‌دهنده کاهش هرگونه تعامل اجتماعی و درنهایت دور شدن افراد از یکدیگر و درنهایت چالش در درک اجتماعی متقابل است.

کاهش انسجام اجتماعی: مصاحبه‌ها و نظرات خبرنگاران و فعالان رسانه حکایت از آن دارد که در دوران کرونا انسجام اجتماعی خبرنگاران به‌شدت کاهش یافته است. در این زمینه عوامل شناسایی شده از متن مصاحبه شامل: عدم مولد بودن، افزایش هزینه‌های جاری زندگی، افزایش تنش‌ها در محیط کار، فراهم شدن رضایت افراد اجتماع‌گریز، ایجاد احساس بی‌هویتی و از بین رفتن انسجام اجتماعی است. این مسئله به‌خودی‌خود نوع تعاملات خبرنگاران و فعالان رسانه‌ای را با چالش مواجه کرده است. این درحالی‌که است که این گروه از فعالان فرهنگی باید دارای بیشترین تعامل اجتماعی به لحاظ موقعیت و عملکرد شغلی خود باشند.

با استناد به متن مصاحبه‌ها استنباط می‌کنیم که مسائل جامعه چه در حوزه مسائل اقتصادی و افزایش هزینه‌های جاری زندگی و چه تنش‌های محیط کار به عنوان عاملی

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی

در روابط اجتماعی، کاهش انسجام اجتماعی افراد را در پی داشته است. از بین رفتن تعامل موضوعی است که مورد تأکید یکی از مصاحبه‌شوندگان قرار گرفته و اظهار می‌دارد که «قبل از کرونا در پیگیری سوژه‌ها اساس کار تعاملی بود و خبرنگاران در تعامل با دبیر گروه یا سردبیر سراغ موضوع می‌رفتند، اما خودم به عینه تجربه کردم که در دوران کرونا ارتباطم از بین رفت و کار از حالت تعاملی به دستوری تغییر پیدا کرد و عملاً سوژه‌ها از بالا به خبرنگار دیکته می‌شد و ما هیچ نقشی در شکل‌گیری ایده نداشتیم و مجری اوامر شدیم». اگرچه به نظر می‌رسد این اظهارنظر در قابل روابط سازمانی نمود یافته است اما واقعیت این است که تعاملات اجتماعی در دوران کرونا تبدیل به نوعی تعامل دستوری شد که به نوبه خود بر روابط سازمانی و راندمان و خروجی رسانه نیز تأثیر گذاشت.

همچنین، مصاحبه‌شوندگان بر نقش مخرب دورکاری و فضای مجازی بر تعاملات اجتماعی و کاری تأکید می‌کنند. یکی از سردبیران با تأکید بر نقش ارتباطات غیرکلامی در ارتباطات اجتماعی، معتقد است که «در شرایط معمول غیر از کلام، ارتباطات غیرکلامی و گرمای صوت و لحن و فرم صورت و ... به ایجاد ارتباط بهتر کمک می‌کرد، اما با مجازی شدن ارتباطات این موارد از بین رفت و فقط چت و کلمه و گاهی هم صدا وسیله ارتباطی شد. به همین خاطر من به عنوان سردبیر شاهد بودم که سوءتفاهم‌ها در کار بیشتر شد و عملاً اختلافات و اختلالات در ارتباطات همکاران افزایش پیدا کرد، چون منظور همدیگر را کامل نمی‌فهمیدند». این مسئله خود نمود عینی کاهش انسجام اجتماعی است.

در مجموع آنچه در بررسی مصاحبه‌ها و مقولات حاصل به دست می‌آید نوعی چرخش معکوس در تعاملات اجتماعی است. به این معنا که روند جاری تعاملات اجتماعی با ظهور کرونا و اعمال اقدامات پیشگیرانه دستخوش تغییراتی شد که عملاً حداقل در عرصه و زمینه مورد مطالعه نوعی روند معکوس را طی کرده است. این بدان معنی است که اقدامات پیشگیرانه در دوران کرونا، تعاملات اجتماعی قشر خبرنگار و فعالان رسانه‌ای را که افرادی شاخص در این زمینه هستند، دچار اختلال کرد که در نهایت روند معکوسی برای آن طی شد. این روند معکوس تبعات قابل توجهی در پی داشت که نتیجه آن در عملکرد رسانه‌ها خود را نمایان کرد.

این نتایج با داده‌های حاصل از پژوهش کوه و همکاران (۲۰۰۵) در سنگاپور درباره تأثیرات اپیدمی بیماری سارس مطابقت دارد. بر اساس نتایج حاصل از پژوهش فوق‌الذکر

بیش از نیمی از کارکنان خدمات بهداشتی و درمانی، افزایش سطح استرس کار به میزان ۵۶ درصد و فشار کار به میزان ۵۳ درصد را گزارش کرده‌اند. همچنین با عنایت به پژوهش صورت گرفته توسط سعید قنبری و همکاران (۱۳۹۶) با عنوان «ادراک بین فردی، رویکردی در جهت روابط اجتماعی» که بیان می‌دارد: «در سال‌های اخیر توجه به روابط اجتماعی به‌طور گسترده‌ای افزایش پیدا کرده است به‌طوری‌که موفقیت فرد را در گرو موفقیت او در روابطش با دیگران می‌دانند. ادراک بین فردی به عنوان یکی از متغیرهای روان‌شناسی اجتماعی برای بهبود روابط اجتماعی مورد توجه قرار گرفت. اعتقادات مردم در مورد دیگران آن‌ها را به‌سوی پیش‌بینی رفتار افراد دیگر هدایت کرد. ادراک بین فردی نحوه تفسیر فرد از رویدادها را نشان می‌دهد که این تفسیر از عوامل متنوعی نشأت می‌گیرد، از جمله نگرش فرد، ادراک کارآمدی، شخصیت، نیازها و خواسته‌هایش؛ بنابراین، افراد بسته به تفاوت در این زمینه‌ها، ادراکات متنوعی دارند. به‌طوری‌که افراد ممکن است از یک چیز واحد ادراکات مختلف و از چند چیز مختلف ادراکات واحدی داشته باشند که همه در روابطشان مؤثر است؛ بنابراین با استفاده از ادراک بین فردی مثبت می‌توان در روابط اجتماعی کارآمد بود و در نتیجه سطح کارایی فرد را افزایش داد». می‌توان نتیجه گرفت که اقدامات پیشگیرانه در پاندمی کرونا ضمن کاهش ادراکات فردی، در تعاملات اجتماعی نیز تداخل ایجاد کرده است. کما اینکه نتایج حاصل از بررسی مصاحبه‌های صورت گرفته این مسئله را تأیید می‌کند.

بر اساس نتایج حاصل از مطالعه کولیوند و کاظمی (۱۴۰۰)، بیماری کووید ۱۹ به‌طور معناداری اثرات مخرب بر شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و سلامت روان داشته است. ضمن اینکه پژوهش شفیقی و همکاران (۱۳۹۹) نشان می‌دهد که محدودیت ملاقات به‌منظور جلوگیری از شیوع بیماری، منجر به کاهش تعاملات اجتماعی شده و انزوای اجتماعی را به دنبال داشته است. نتایج این دو پژوهش با یافته‌های حاصل از بررسی و ارزیابی مصاحبه‌های صورت گرفته در پژوهش حاضر همخوانی کامل دارد.

نتیجه‌گیری

با عنایت به یافته‌های این تحقیق، در حوزه روابط میان فردی و فردی، خبرنگاران و فعالان رسانه با چالش‌های جدی در حوزه روابط شخصی و خانوادگی و تغییرات روحی و روانی مواجه بوده‌اند که هر دو حکایت از نوعی چرخ معکوس در شرایط

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی

نرمال و عادی دارد. به این معنی که پاندمی کرونا و شرایط ناشی از آن در وضعیت جاری و نرمال روابط شخصی و خانوادگی و شرایط روحی و روانی افراد تأثیر معکوس گذاشته و با بحران‌ها و چالش‌هایی مواجهه نموده است. از آنجا که بنا به تعریف کارل هاولندا، آنچه به ارتباط شکل می‌دهد انتقال اخبار و مفاهیم است، از این رو برای توفیق یک امر ارتباطی، مفاهیم نه فقط باید به خوبی بیان و ابلاغ گردد، بلکه باید به‌طور صحیح درک شود، اقدامات پیشگیرانه در دوران پاندمی کرونا عملاً فضای انتقال مفاهیم را دچار تخدیر و چالش کرده و لذا با ایجاد شرایط معکوس ارتباطات میان فردی را دچار اختلال کرده است.

همین مسئله در خصوص روابط اجتماعی خبرنگاران نیز برقرار بوده است. به این معنی که اقدامات پیشگیرانه در دوران پاندمی کرونا باعث چالش در تعاملات اجتماعی و دوری از جامعه، چالش در درک اجتماعی متقابل و کاهش انسجام اجتماعی شده است و نوعی چرخش معکوس در روابط عادی و نرمال اجتماعی پدید آورده است. در چارچوب نظریه تعامل نمادین که اولاً، زندگی اجتماعی مستلزم ارتباطاتی است که تا حد زیادی نمادین هستند و ثانیاً، در این ارتباط یا کنش متقابل، عمل یک فرد رفتار فرد دیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهد و واکنش فرد دوم، به نوبه خود، بر طرز رفتار فرد اول اثر می‌گذارد، می‌توان گفت که در ایام پاندمی کرونا روابط میان فردی و اجتماعی دقیقاً در این چارچوب مورد چالش واقع شده و لذا افراد جامعه‌پذیری خود را از دست داده‌اند. در چارچوب نظریه تعامل اجتماعی یا نقش اروینگ گافمن نیز افراد به یکدیگر کمک می‌کنند تا نوعی تعادل و ثبات را در تعاملات اجتماعی خود حفظ کنند و در نتیجه به شکلی ناخواسته به حفظ نظم تعامل کمک می‌کنند، در حالی که در جریان پاندمی کرونا عملاً این نظم برای فعالان رسانه‌ای از بین رفته و شرایط به سمت چرخش معکوس و خارج از قاعده موجود حرکت کرده است.

منابع و مأخذ

- تنهایی، حسین ابوالحسن (۱۳۸۳). درآمدی بر مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی، مشهد: مرندیز و بامشاد.
- رحمانی عبدالله و رضائیان محسن (۱۴۰۰). «تأثیرات احتمالی عالم‌گیری کووید-۱۹ بر رفتار خودکشی در سراسر جهان: یک مطالعه مروری ساختارمند»، *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۲۰ (۱)، ۸۵-۱۱۸.
<http://dx.doi.org/10.52547/jrums.20.1.85>
- رستمی تبریزی، لمیاء و محتشمی، ندا (۱۳۹۲). «نظریه تعامل‌گرایی و تحلیل انتقادی آن»، *مجله مطالعات حقوقی دانشگاه شیراز*، ۲۵ (۲).
<https://doi.org/10.22099/jls.2013.1807>
- شفیعی، امیرحسین و همکاران (۱۳۹۹). «بررسی پیامدهای همه‌گیری بیماری کرونا ویروس ۲۰۱۹ بر تصویر بدنی افراد سراسر جهان»، *سومین همایش بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، همدان*.
<https://civilica.com/doc/1223438>
- شهید، شیما و محمدی، محمدتقی (۱۳۹۹). «آثار روان‌شناختی گسترش بیماری کووید-۱۹ بر وضعیت سلامت روان افراد جامعه: مطالعه مروری»، *مجله طب نظامی*، ۲۲ (۲)، ۱۸۴-۱۹۲.
<https://doi.org/10.30491/JMM.22.2.184>
- صفاری، علی و همکاران (۱۴۰۰). «تأثیر شیوع بیماری کووید ۱۹ و فاصله‌گذاری اجتماعی بر نرخ جرایم (مطالعه موردی: استان تهران)»، *پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی*، ۹ (۱۷)، ۲۰۷-۲۳۷.
- عماد، سیدعیسی و عباس‌زاده، محمد (۱۳۹۴). «مطالعه رابطه بین مهارت‌های ارتباطی با استرس شغلی خبرنگاران شاغل در باشگاه خبرنگاران شهر تهران»، *فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی*، ۴ (۸۴)، ۹۷-۱۱۵.
<https://doi.org/10.22082/cr.2016.18819>
- فاضلی، نعمت‌الله (۱۳۹۹). *فرهنگ و فاجعه: جستارهای انسان‌شناختی درباره‌ی مصیبت‌های جمعی در ایران*، تهران: فرهامه.
- قنبری، سعید و همکاران (۱۳۹۶). «ادراک بین فردی، رویکردی در جهت روابط اجتماعی»، *فصلنامه رویش روانشناسی*، ۶ (۳)، ۲۲۵-۲۳۹.
- کریمی، عبدالعظیم (۱۳۹۹). *همزیستی با کرونا*، تهران: انتشارات صابرین.
- کولینود، پیرحسین و کاظمی، هادی (۱۴۰۰). «تأثیر کووید-۱۹ بر سلامت روان، مباحث اقتصادی اجتماعی و روابط اجتماعی در تهران: یک مطالعه پایلوت»، *مجله علوم اعصاب شفای خاتم*، ۹ (۲)، ۱۰۰-۱۱۰.
<http://shefayekhatam.ir/article-1-2238-fa.html>
- نصیرزاده، مصطفی و همکاران (۱۳۹۹). «بررسی وضعیت استرس، اضطراب، افسردگی و تاب‌آوری ناشی از شیوع بیماری کرونا (COVID-۱۹) در خانوارهای شهرستان انار در سال ۱۳۹۹: یک گزارش کوتاه»، *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۹ (۸)، ۸۸۹-۸۹۸.
<http://dx.doi.org/10.29252/jrums.19.8.889>

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی

نظری، رسول و همکاران (۱۳۹۱). «مدل معادلات ساختاری روابط و ارتباطات بین فردی در اثربخشی سازمانی مدیران ورزشی ایران و ارائه الگو»، *مطالعات مدیریت ورزشی ایران*، ۶ (۱۶)، ۱۷۴-۱۵۷.

<https://doi.org/10.22059/jsm.2014.36221>

الوانی، سیدمهدی (۱۳۹۰). مدیریت عمومی، تهران: نشر نی، ج ۴۲.

وجدانی، فاطمه (۱۳۹۸). «اصول ارتباطات میان فردی بر اساس دیدگاه علامه حلی و استخراج دلالت‌های تربیتی آن»، مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی، شماره ۱۱، ۱۲۳-۱۴۶.

<http://dx.doi.org/10.29252/qaiie.4.2.123>

Alvani, Mahdi (2012). *General Management*, Tehran: Ney Publication. **[In Persian]**

Arab Trade Union Confederation (ATUC) (2020). *Effects of the COVID-19 Pandemic on Journalists and the Media Sector in the Arab World and the Middle East*, Amman.

Backholm, Klas and Idås, Trond (2022). *Journalists and the Coronavirus. How Changes in Work Environment Affected Psychological Health during the Pandemic*, *Journalism Practice*.

DOI: 10.1080/17512786.2022.2098522.

Barrow, Marie (2017). *A Phenomenological Study of the Lived Experiences of Parents of Young Children with Autism Receiving Special Education Services*, Dissertations and Theses, Portland State University. <https://doi.org/10.15760/etd.5919>

Burr, Viv (2015). *Social Constructionism*, Elsevier Ltd. https://psycnet.apa.org/doi/10.1057/978-1-137-51018-1_4

Casero-Ripollés, Andreu (2021). *The Impact of Covid-19 on Journalism: A Set of Transformations in Five Domains*, *Comunicação e Sociedade*, vol. 40, 53-69. [https://doi.org/10.17231/comsoc.40\(2021\).3283](https://doi.org/10.17231/comsoc.40(2021).3283)

Emad, Seyyed Eisa; Abbaszadeh, Mohammad (2016). *Studying the Relationship Between Communicative Skills and Work-Related Stress Among Journalists Working in Tehran Press Club*, *Journal of Communication Research*, Vol. 22 (84), 97-115. **[In Persian]** <https://doi.org/10.22082/cr.2016.18819>

Fan, Si et al. (2021). *Psychological effects caused by COVID-19 pandemic on pregnant women: A systematic review with meta-analysis*, *Asian Journal of Psychiatr*, No. 56. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102533>

Fazeli, Nematollah (2021). *Culture and catastrophe: anthropological essays about collective calamities in Iran*, Tehran: Farhameh. **[In Persian]**

Ghanbari, Saeed et al. (2017). *Interpersonal Perception, Approach to the Analysis of Social Relations*, *Journal of Rooyesh-e-Ravanshenasi*, 6 (3), 225-239. <http://frooyesh.ir/article-1-432-en.html>

Hancock, Curtis (2013). *Social Construct Theory: Relativism's Latest Fashion*.

<https://api.semanticscholar.org/CorpusID:166226281>

Hovland, Carl I. Weiss, Walter (1952). *The Influence of Source Credibility on Communication Effectiveness*, *The Public Opinion Quarterly*, Vol. 15 (4), 635-650. <https://www.jstor.org/stable/2745952>

Hargie, Owen et al. (1999). *Communication in Management*, Hampshire: Gower Publishing. <http://dx.doi.org/10.18276/wpe.2017.14-04>

Karimi, Abdolazim (2021). *Coexistence with Corona*, Tehran: Saberin Publication. **[In Persian]**

Koh, David et al. (2005). Risk perception and impact of Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS) on work and personal lives of healthcare workers in Singapore: what can we learn? *Med Care*. 43(7), 676-82. doi:10.1097/01.mlr.0000167181.36730.cc. PMID: 15970782.

Kolivand, Peirhossein and Kazemi, Hadi (2021). The Effects of COVID-19 on Mental Health, Socio-Economic Issues, and Social Interactions in Tehran: A Pilot Study. *Shefaye Khatam Journal*, 9 (2), 100-110. <http://shefayekhatam.ir/article-1-2238-fa.html> **[In Persian]**

Keyton, Joann; Caputo, Jennifer Marie; Ford, Emily Anne; Wu, Chaofan (2013). Investigating Verbal Workplace Communication Behaviors, *Journal of Business Communication*, 50(2):152-169

DOI: 10.1177/0021943612474990

Nasirzadeh, Mostafa et al. (2020). A Survey on Stress, Anxiety, Depression and Resilience due to the Prevalence of COVID-19 among Anar City Households in 2020: A Short Report. *J Rafsanjan Univ Med Sci*, Vol. 19 (8): 889-98. **[In Persian]** <http://dx.doi.org/10.29252/jrums.19.8.889>

Naumovski, Vladimir et al. (2017). The Importance of Interpersonal Communication in Public Administration, *Współczesne Problemy Ekonomiczne*, 1(14), 55-77.

Nazari, Rasool et al. (2014). Structural Equation Model of the Effect of Communication Skills and Interpersonal Communication and Their Roles in the Organizational Effectiveness of Iran Sport Managers, *Sport Management Journal*, Vol. 5 (4), 67-82. **[In Persian]** <https://doi.org/10.22059/jsm.2014.36221>

Perreault, Mildred and Perreault, Gregory (2021). Journalists on COVID-19 Journalism: Communication Ecology of Pandemic Reporting, *American Behavioral Scientist*, Vol. 65(7) 976-991.

<https://doi.org/10.1177/0002764221992813>

Persson, Anders (2021). *Introduction to Goffman's Sociology: Being like Others and Becoming Something Else*, Department of Educational Science, Lund University.

Qutoshi, Bahadur (2018). Phenomenology: A Philosophy and Method of Inquiry, *Journal of Education and Educational Development Discussion*, Vol. 5 (1), 215-222. <https://doi.org/10.22555/JOEED.V5I1.2154>

Rahmani A, Rezaeian M. (2021). Possible Effects of COVID-19 Pandemic on Suicide Behavior and Attempt in the World: A Structured Review Study. *J Rafsanjan Univ Med Sci*, 20 (1): 85-119. **[In Persian]** <http://dx.doi.org/10.52547/jrums.20.1.85>

Rostami Tabrizi, Lamia and Mohtashami Neda (2013). Interactionism Theory and Its Critical Analysis, *Journal of Legal Studies*, Vol. 5 (2), 59-103. **[In Persian]**. <https://doi.org/10.22099/jls.2013.1807>

Saffari, Ali et al. (2021). The effect of the Covid-19 disease and social distance on crime rates (Case study: Tehran province), *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 9 (17), 207-237. 10.22034/JCLC.2021.261197.1451

فصلنامه علمی-پژوهشی
مطالعات ارتباطات

شماره شصت و نهم
سال بیست و پنجم
تابستان ۱۴۰۳

۲۴۸

فهم تجربه زیسته کیفیت ارتباطات میان فردی و اجتماعی

- Santos, Leonardo (2015). Social Construction Theory, the International Encyclopedia of Human Sexuality, John Wiley & Sons, Inc.
- Shahyad, Shima and Mohammadi, Mohammad Taghi (2020). Psychological Impacts of Covid-19 Outbreak on Mental Health Status of Society Individuals: A Narrative Review, Journal of Military Medicine, Vol. 22 (2), 184-192. **[In Persian]** <https://doi.org/10.30491/JMM.22.2.184>
- Shafiqi, Amir Hossein et al. (2019). Investigating the consequences of the 2019 corona virus epidemic on the body image of people around the world, the third international conference on psychology, educational sciences and social studies, Hamadan. <https://civilica.com/doc/1223438> **[In Persian]**
- Tanhaiee, Abolhasan (2014). An introduction to the schools and theories of sociology, Mashahd: Marandiz & Bamshad. **[In Persian]**
- Vojdani, Fatemeh (2019). The principles of "Interpersonal Communication" Based on Allameh Helli's View and Its Educational Implications, Journal of Applied Issues in Islamic Education, Vol. 4 (2), 123-146. **[In Persian]** doi:10.29252/qaiie.4.2.123
- Wood, Julia (2002). Interpersonal Communication: Everyday Encounters, Wadsworth / Thomson Learning.